

VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ LISTY

ROČNÍK LXVII

PROSINEC 1998

ČÍSLO 6

355.721(437.10):93/99

POZNÁMKY K HISTORII ÚSTŘEDNÍ VOJENSKÉ NEMOCNICE

Doc. MUDr. Miroslav VODÁK, CSc.

Oddělení nukleární medicíny Ústřední vojenské nemocnice, Praha
(ředitel: plk. doc. MUDr. Miroslav Bartoš, CSc.)

Předneseno na odborné konferenci k 60. výročí Ústřední vojenské nemocnice dne 3. listopadu 1998

Nemocnice byla oficiálně otevřena 1. července 1938 jako Masarykova vojenská nemocnice, aby nahradila sborovou nemocnici na Karlově náměstí (původní 11. divizní nemocnici) a posádkovou nemocnici na Hradčanech, zvanou „artillerie-spítal“, v Loretánské ulici. Z prehistorie ve spojení s jejím vznikem a výstavbou je pozoruhodných a zajímavých několik skutečností.

Myšlenka na vybudování zcela nového zdravotnického zařízení v Praze vznikla v prvních letech budování samostatného československého státu, kdy se koncipovala nová armáda i její zdravotnická služba. Po zkušenostech z 1. světové války nikdo z politiků ani z velení armády nepochyboval, že součástí armády samostatného státu musí být dokonale připravená a vybavená zdravotnická služba. Situaci nahrávala i skutečnost, že o nemocnici na Karlově náměstí měly zájem státní instituce, které se snažily získat objekt pro připojení k všeobecné nemocnici. Vyskytly se i názory na zrušení všech vojenských nemocnic.

Zásluhou tehdejšího zdravotního odboru MNO v čele s osobním přítelem prezidenta Masaryka pplk. MUDr. Ludvíkem Fisherem se tuto aktuální hrozbu podařilo oddálit, současně i posílit myšlenku na výstavbu nové nemocnice jako součást jeho snah o celkové zvýšení úrovně a prestiže vojenské zdravotnické služby.

Objekty tehdejších vojenských nemocnic včetně sborové nemocnice na Karlově náměstí byly z hlediska stavebně ubytovacího ve špatném stavu a jejich úpravy s ohledem na potřeby moderní medi-

cíny byly velmi problematické (paradoxem je, že v těchto prostorách dodnes sídlí III. interní klinika). Chirurgické oddělení divizní nemocnice bylo stavebně modernizováno a k výročí narozenin prezidenta Masaryka byla divizní nemocnice 7. 3. 1925 předána I. české lékařské fakultě, ale byla ponechána armádě až do postavení nové vojenské nemocnice, o jejíž výstavbě přijalo Národní shromáždění zákon č. 65/1925 dne 26. 3. 1925. Tato okolnost byla stvrzena i osobní návštěvou T. G. Masaryka v I. divizní nemocnici 21. 5. 1925.

K realizaci vlastní výstavby však bylo ještě velmi daleko (podobnost s naší dobou jistě ne náhodná), protože přijatý zákon byl nedokonalý (opět podobnost) tím, že neřešil otázky finančního vyrovnání a financování výstavby. Nicméně již v r. 1927 byl zakoupen MNO pozemek Na Bateriích o rozloze 16,3 ha, v r. 1929 byla vypsána veřejná soutěž na generální projekt. V r. 1930 se na MNO za účasti přednostů všech oddělení divizní nemocnice konala porada o konečné redakci projektu výstavby nemocnice. Vítězný návrh ing. arch. Adámka však na svou realizaci stále čekal, protože mezitím ministerstvo zdravotnictví se začíná orientovat na výstavbu všeobecné nemocnice v Motole a přechodně přestává mít o divizní nemocnici zájem. Výstavba se ale oddalovala také proto, že armáda vyhlásila úsporná opatření, a nemalý vliv měly i dopady hospodářské krize.

Rozhodný zlom nastal v roce 1935, kdy vládním rozhodnutím byla zahájena výstavba nemocnice v roce 1936. Stalo se tak 2. března 1936, ukončení první etapy mělo být v září 1938. Součástí první

etapy bylo vybudování hlavní nemocniční budovy s křídly chirurgického a interního oddělení, hospodářské budovy, kotelny a obytných domů. Další etapy měly bezprostředně následovat výstavbou dalších pavilonů včetně infekčního a plicního.

Po úplném dokončení měla Masarykova nemocnice disponovat 1235 lůžky, ze kterých bylo 370 určeno pro rotu pomocného zdravotnictva. Nemocnice mohla být přeložena až na 2090 lůžek. Celkové náklady na výstavbu první etapy činily 33 250 000 Kč.

Výstavba nemocnice byla sice odkládána 10 let od přijetí ústavního rozhodnutí, stavba však byla dokončena v termínu za 2 roky (i přes stávku dělníků v srpnu 1937), a tak již v srpnu r. 1938 byla z nemocnice na Karlově náměstí přestěhována většina oddělení a nemocnice zahajovala svou činnost.

Sudičky však nemocnici nebyly nakloněny, a tak už při svém zrodu je zasažena politickou událostí, okupací českých zemí hitlerovským Německem, která násilně končí její činnost dřív, než mohla začít. Ukázalo se, že politické přeměny i zvraty budou provázet její osudy i v budoucnosti víc, než by si přála. Nemocnice se na podzim r. 1938 ještě postarala o množství uprchlíků z pohraničí a vzorně se zhostila mobilizačních povinností, aby se jí poté zmocnila německá armáda, která zde rozvinula záložní nemocnici s 2000 lůžky (Němci bylo postaveno 9 dřevěných baráků) se zaměřením na urologická onemocnění a rekonstrukční obličejovou chirurgii.

Druhou světovou válkou byla činnost nemocnice přerušena až do 9. 5. 1945, kdy ji poslední velitel sborové nemocnice plk. MUDr. Vaniš (ustanoven 8. 3. 1939) převzal od německého velitele s 2000 německými zajatci. Ústav byl vzápětí předán Rudé armádě, která uvolnila nemocnici 10. 8. 1945. V té době byla dočasně využívána budova bývalé posádkové nemocnice na Hradčanech a s ní sousedící Uršulinská kasárna. Zde pracovala nemocnice až do 28. září 1945. Na podzim roku 1945 tedy začíná vlastní budování Vojenské nemocnice TGM ve Střešovicích.

Do vlnu dostala následující oddělení rozmístěná v hlavní budově:

Tabulka 1

Struktura nemocnice v r. 1945-1946

interní odd.	pplk. MUDr. ŠEDIVÝ
chirurgické odd.	pplk. MUDr. VICH
zjišťovací odd.	pplk. MUDr. KOHN
urologické odd.	pplk. MUDr. BLÁHA
anesteziologické odd. (první v ČSA)	pplk. MUDr. SPINADEL
neurolog.-psych. odd.	pplk. MUDr. POKORNÝ
krční odd.	pplk. MUDr. HORÁK
porodnické odd.	pplk. MUDr. KODÍČEK
zubní odd.	pplk. MUDr. ČERNÝ
RTG odd.	pplk. MUDr. TOMŠÍK
fyziatrické odd.	pplk. MUDr. LOTA
ústř. zdrav. laboratoř (od 1. 1. 1947)	pplk. MUDr. CHVAPIL
lékárna	pplk. PhMr. PIVNÝ

Součástí nemocnice byla oddělení, která zůstala v hradčanské pobočce:

Tabulka 2

Pobočka Hradčany

oční odd.	plk. MUDr. CAESAR
kožní odd.	plk. MUDr. KŘEČEK
plicní odd.	mjr. MUDr. PŘEBOROVSKÝ
Koncem roku 1947 se dělí interny na I. a II.	
I. interna	plk. MUDr. ŠEDIVÝ
II. interna	pplk. MUDr. KOHN

Bakteriologická laboratoř stále ještě sídlí v Bakteriologickém ústavu.

Historii píší lidé, úroveň nemocnice je přímo závislá na odborné kvalitě lékařů a ošetřovatelského personálu, jejich zaujetí pro práci a zájmu o výsledky činnosti nemocnice. Poválečná léta byla z tohoto hlediska obzvlášť těžká. Kromě fyzických ztrát na bojištích 2. světové války a v odboji a odmlky v činnosti českých vysokých škol ztratila armáda mnoho lékařů, kteří se po osvobození do armády nevrátili. Z předválečné sborové nemocnice se vrátilo jen několik desítek lékařů, zájem o aktivaci nebyl velký. Naplnění tabulkových počtů lékařů se na konci r. 1945 pohybovalo kolem 40 % a situace nebyla lepší ani na konci r. 1949, kdy chybělo 50 % útvarových lékařů, 40 % specialistů a léčebná péče u útvarů byla v 76 % zajišťována lékaři v základní prezenční službě.

Velitelem nemocnice byl v té době MUDr. Firt, který byl na konci války na zdravotním odboru londýnské vlády. V r. 1946 byl povýšen z majora v záloze na plukovníka, záhy na brigádního generála. Odchází po Únoru 1948.

Tabulka 3

plk. MUDr. H. VANIŠ	8. 3. 1939-15. 3. 1939
	9. 5. 1945-1946
plk./brig. gen. MUDr. L. FIRT	1946-1948
plk./genmjr. MUDr. F. ČERNÝ	1948-1950
plk./genmjr. MUDr. F. ŠRYTR	1950-1956
plk./genmjr. MUDr. J. PRAVEČEK	1956-1958
genpor. doc. MUDr. J. ŠKVAŘIL	1958-1959
genmjr./genpor. MUDr. F. ENGEL	1959-1970
plk. doc. MUDr. V. ŠTASTNÝ	1970-1976
plk./genmjr. MUDr. J. SABO	1976-1986
plk./genmjr. doc. MUDr. V. DBALÝ, CSc.	1986-1993
plk. MUDr. Z. HEINZL	1993-1995
plk. MUDr. M. BARTOŠ, CSc.	1995-dosud

Únorové události bohužel opět zasahují do konsolidující se nemocnice a vedou k dalším personálním změnám a odchodu řady lékařů. Lékaři se doplňují aktivací absolventů škol pro důstojníky v záloze, přicházejí i lékaři povolání podle § 39 branného zákona (na dlouhodobé cvičení).

Připravuje se organizační dobudování nemocnice na Ústřední vojenskou nemocnici (vzniká v roce 1950). Přijímá se ale i sovětská doktrína výstavby armády a zdravotnická služba se podřizuje hlavnímu týlu. Podřízení lékařů týlovým funkcionářům zdravotnickou službu degradovalo (zejména na útvárové úrovni). Změna podřízenosti se ale většinou negativně projevila i na vyšších stupních řízení. Ústřední vojenská nemocnice byla od r. 1950 podřízena přímo ZS HT a představovala v té době nejlépe organizované, vybavené a dotované zdravotnické zařízení ČSLA. Buduje se celá 50. léta. Vznikají nová oddělení, předávají se celé budovy.

Tabulka 4

BUDOVA	ROK PŘEDÁNÍ
Obytný dům (jižní)	1938
Obytný dům (severní)	1938
Hlavní nemocniční budova	1938
Kotelna	1938
Hospodářská budova	1938
Domov sester	1951
Velitelství	1953
Garáže	1954
Pavilon UNKOV	1954
Pavilon VÚHEM	1956
Pavilon neuropsychiatrický	1959
Nová ubytovna	1976
Chirurgický pavilon CH2	1996
Chirurgický pavilon CH1	1998

Nová doktrína výstavby armády se naplňuje odesláním prvních lékařů z ÚVN do VLA v Leningradu, zapojením lékařů a sester ÚVN a VLA do válečného konfliktu v Koreji (1952-1953) jednak přímo v polní nemocnici, jednak následně v dozorčí komisi. Akce se zúčastnil prof. Placák, MUDr. Korčák, MUDr. Barták a prim. Eiselt, MUDr. Borek.

V roce 1959 vzniká v ÚVN první klinika - Neurochirurgická klinika FVL, jejíž základ tvoří neurochirurgické oddělení ÚVN. Léta budování ÚVN v 50. letech jsou završena „kádrovou injekcí“ - příchodem klinicky erudovaných příslušníků VLA v Hradci Králové po jejím zrušení v r. 1958 (doc. Černý, doc. Dočekal, doc. Jenší - viz tab. 5).

V roce 1959 přichází také nový náčelník ÚVN gen. MUDr. Engel, který vede nemocnici až do roku 1970. Pamětníci považují 60. léta pod jeho vedením za „zlatý věk“ ÚVN, za období přeměny standardní vojenské nemocnice v rozvíjející se nemocnici fakultního typu, která si svými odbornými výsledky postupně dobývala prestižní postavení v rámci pražských fakultních pracovišť. Tuto pozici získává i přes trvalý handicap izolovanosti vůči pracovištím na Západě.

Tabulka 5

Vznik dalších nemocničních oddělení

1948	rozdělení neuropsychiatrie:	
	psychiatrie	plk. MUDr. Kurzbeck
	neurologie	pplk. MUDr. Pleskot
1949	transfuzní odd. jako součást ÚZL	
1951	rekonvalescentní odd. (místo RZP)	ppor. Pikola
	ortopedicko-traumatolog. odd.	mjr. MUDr. Eiselt
1954	poliklinika pro chor. vnitřní	pplk. MUDr. Havasová
	* kožní odd.	plk. MUDr. Křeček
	* ORL odd. s foniatrickým pododděl.	plk. MUDr. Horák
	* oční odd.	plk. MUDr. Koldovský
	* Ústřední soudně lékařská a patologická laboratoř	mjr. MUDr. Šňupárek
1956	odd. čelistní a obličejové chirurgie	mjr. MUDr. Kufner
	rozdělení patologie a soudního lékařství na samostatná pracoviště	mjr. MUDr. Šňupárek pplk. MUDr. Vorreith
	transfuzní odd.	mjr. MUDr. Skala
	neurochirurgické odd.	gen. MUDr. Kunc
	odd. sportovního lék.	pplk. MUDr. Mičoch
1957	zřízení VÚHEM	
1959	expektační - později infekční odd.	pplk. MUDr. Buček
	III. vnitřní odd.	pplk. MUDr. Šedivý
	Neurochirurgická klinika FVL UK	
1960	odtržení OKB od VÚHEM	pplk. MUDr. Arient
1963	zrušení porodnického odd. (ponechán gynekolog. ordinariát)	
1966	psychologicko-fyziologická stanice	
1967	JIP I. interny	
1969	podřízení Polikliniky MNO ÚVN	
1970	odd. pracovního lékařství	pplk. MUDr. Frkal
	hemodialyzační jednotka III. interny	
	radioizotopové odd., později ONM	pplk. MUDr. Vodák
	OZD	pplk. MUDr. Funk
1977	spojení hematologie s transfuzním odd. na OHKT	plk. MUDr. Skala
	OKB	pplk. MUDr. Jerie

* přestěhování z Hradčan

Gen. Engel byl komunistickým liberálem s velkým citem pro pokrok, podporoval mladé lidi, sázel na zaujetí pro práci a medicínu, byl spravedlivý a lidský. Je jeho zásluhou, že další politická událost - okupace v r. 1968 - neměla alespoň v prvních letech takový dopad na nemocnici, jaký jí byl předurčen politickým vedením státu a armády. Přesto byla okupace v r. 1968 další událostí, která značně ovlivnila rozvoj nemocnice. Historie je o lidech, kteří ji pomáhají spoluvytvářet. Gen. Engel patřil mezi ty osobnosti, které zanechaly své stopy na té lepší straně.

Velitelé (nebo náčelníci) ovlivňovali významným způsobem vývoj, vlastní chod, pracovní atmosféru a vztahy v nemocnici, zejména v období, která nebyla ovlivňována zvenčí. Ostatně i tyto vlivy mohli korigovat. Záleželo i na jejich vztahu k velení armády a zdravotnické služby, jejich autoritě, rozhledu, zájmu o nemocnici. Byl jsem podřízen celkem 6 ředitelům, minimálně 2 z nich nemocnici svou činností neprospěli.

U generála Saba není možné se nezastavit, a to nejen proto, že do dneška jsou na komunikacích nemocnice zbytky barevných značek, které nechal namalovat ke zlepšení orientace. Nemocní si tuto akci vesměs pochvalovali, až na ty, kteří po nich uklouzli, když byly přikryty sněhovým popraškem, a přivodili si úraz.

Plk. MUDr. Sabo byl ustaven poprvé do funkce náčelníka nemocnice po odchodu generála Engela do zálohy začátkem r. 1971. Tradí se, že v košické nemocnici, které do té doby velel, po jeho odchodu propukly nevázané oslavy ne nepodobné masopustu. Po krátké době se ale MUDr. Sabo funkce vzdal (odchází na HT/ZS), aby se vrátil do funkce definitivně v únoru r. 1976.

Při svém nástupu do funkce nezakrýval, že přišel do nemocnice „zrobiť poriadok“, upevniť její vojenský charakter, nastolit kázeň, ale také aplikovat normalizační praktiky a opatření, která podle názoru velení armády byla v ÚVN provedena začátkem 70. let nedostatečně. Z nemocnice odchází poté celá řada vynikajících odborníků, mění se vedení řady oddělení.

Opatření, kterými gen. Sabo chtěl upevniť vojenský charakter ústavu, bylo mnoho. Některá z dnešního pohledu vypadají úsměvně, domnívám se, že ani gen. Sabo sám nevěřil, že budou plněna. Nechal opravit plot kolem nemocnice, uzavřít všechny vchody, kromě hlavní brány, kontrolovat a zapisovat ranní opozdění při příchodu do práce, aby záhy vznikly další díry v plotě a byly nalezeny cesty, jak tato různá opatření úspěšně obejít.

Byl zaveden systém schvalování žádostí k vyšetření a hospitalizaci těch nemocných, kteří nebyli z tzv. povolených kategorií („čistý civil“). Při kontrolách oddělení (tzv. komplexní nebo cílená) se v kartotékách tato okolnost ověřovala. MUDr. Sabo neváhal kontrolovat i pacienty v čekárnách. V těchto situacích byl mnohdy nevybíravý a v prvních letech, kdy chtěl nebo potřeboval dokázat, že nemocnici tzv. zkonsolidoval, se setkání s ním mnoho zaměstnanců vyhýbalo, a dokonce řada primářů se před ním až příliš ponižovala. Atmosféra to nebyla dobrá, některé situace byly přímo nedůstojné (lékaři své příbuzné a známé vyšetřovali a léčili tzv. načerno ve strachu, že se na to přijde). Snad ani není potřebné pokračovat ve výčtu těchto opatření, ale v zájmu objektivity je však nutné přiznat, že v té době v nemocnici i na odděleních skutečně pořádek byl a nemocní, kteří se zde léčili, nešetřili chválou a děkovnými dopisy.

Gen. Sabo jakoby kompenzoval tyto své vesměs negativně vnímané velitelské aktivity snahou o další, zejména technický rozvoj nemocnice. Vytvořil několik „výkladních skříní“ nemocnice, které často ukazoval: neurochirurgickou kliniku, RTG oddělení s jedním z prvních CT v republice, koronární jednotku, kardiochirurgické středisko ČSLA, modernizované oční oddělení a další. Podílel se na iniciaci projektů na dostavbu ÚVN, vrcholící zahájením výstavby chirurgických pavilonů CH1 a CH2 v r. 1986. Byl rozporuplnou postavou, na kterou řada zaměstnanců dodnes z různých důvodů vzpomíná. Je také spravedlivé přiznat, že gen. Sabo různými sankcemi a tresty často vyhrožoval, ale když je výjimečně udělal, velmi brzo je zahladil.

V normalizačních 70. letech se ale nepodařilo, i přes zjevnou snahu, zpolitizovat nemocnici požadovaným směrem. Tato snaha vedla jen k tomu, že se vytvořila řada struktur, která jako nárazník chránila oddělení, aby se mohla věnovat odborné práci. Snad i proto neztratila nemocnice v těchto letech svůj odborný kredit v rámci pražského zdravotnictví.

Rozhodující podíl na rozvoji nemocnice mají ale nepochybně primáři oddělení, jejich nejbližší spolupracovníci a kolektivy (nebo týmy), které si vybudovali. Jakou v nich vytvořili atmosféru, jaké kladli požadavky na sebe a ostatní, jak umožnili prosadit se těm, kteří měli zájem pracovat, vzdělávat se, přejímat a předávat zkušenosti, jak se svými spolupracovníky zacházeli. Takovým oddělením se také podařilo vyrovnat se předním klinickým pracovištěm, některá se dokonce jimi stala. Je obtížné všechny takové osobnosti v historii ÚVN vyjmenovat, abych na někoho nezapomněl. Vůbec si netroufám dělat nějaká pořadí.

Někteří v nemocnici svou lékařskou dráhu začali a také ukončili, jiní museli odejít. Některí odešli a s úspěchem reprezentovali ÚVN na postech přednostů klinik, primářů oddělení nebo úspěšně pokračovali v zahraničí. Chtěl bych jmenovat alespoň některé z nich, z období vybudované ÚVN, které jsem osobně znal. Budete jistě souhlasit, že na prvním místě je akademik Kunc, zakladatel čs. neurochirurgie; jeho žák a obdivovatel, zakladatel dětské neurochirurgie Na Homolce prof. Beneš; prof. Placák, rozporuplná osobnost, ve své době průkopník kardiochirurgie v ÚVN; jeho zástupce v 60. letech, vynikající chirurg doc. Pražák; prof. Kufner, po odchodu z ÚVN přednosta II. stomatologické kliniky v Praze, zakladatel OČOCH ÚVN a obořu maxilofaciální chirurgie; jeho spolupracovníci prof. Neméth, doc. Kozák, t. č. přednosta Dětské stomatologické kliniky II. LF UK. Plk. dr. Spinadel je zakladatelem prvního anesteziologického oddělení v republice, jeho následovníci se podíleli na rozvoji oboru - prof. Pokorný, spolupracovníci doc. Počta a doc. Trávníček. Gen. MUDr. Smrčka, můj první

endokrinologický učitel plk. Hauer, prof. Černý, prof. Fajstavr, t. č. přednosta ORL kliniky II. LF UK, doc. Zelený a další lékaři ORL, později primáři oddělení okresních nemocnic (Turek, Holub). MUDr. Bret, po odchodu primář RDG oddělení Na Homolce, přední odborník v oboru intervenční radiologie, MUDr. Roesch, zavádějící po r. 1954 první splenoportografii (později dosáhl v USA profesury). Prof. Dufek, ve své době předseda kardiologické společnosti a propagátor koronárních jednotek a další přední odborníci neurochirurgie - prof. Fusek, doc. Vladyka, doc. Zvěřina, prof. Stárek, prof. Stejskal, MUDr. Továř, současný přednosta neurochirurgického oddělení Na Homolce.

Při tomto výčtu nelze zapomenout na zakladatele interního oddělení ÚVN, žáka Pelnáře, plk. Šedivého, MUDr. Pleskota, prvního primáře neurologického oddělení, žáka akademika Hennera a jeho žáky, pozdější primáře okresních pracovišť - MUDr. Drahozala, MUDr. Skřivánka, MUDr. Šetlíka, MUDr. Víta. Rozvoj oddělení tělovýchovného lékařství ovlivnil významně doc. Horák, pozdější vedoucí katedry tělovýchovného lékařství FVL UK.

Působení v ÚVN plk. dr. Bernátha a gen. Smrčky významně ovlivnila jejich účast na jednáních v Moskvě v srpnu 1968 v roli osobních lékařů prezidenta Svobody a jejich pozdější postoje po podepsání kapitulčního protokolu.

Tento bohatý výčet jmen není jistě úplný. Výčet odborných publikací a přednáškové aktivity by tento seznam kopíroval.

Vedle těchto jmen jsou ale desítky vzdělaných, kvalifikovaných lékařů a sester, kteří se podíleli na historickém obrazu nemocnice. Sám chovám osobní vděčnost vůči vynikajícímu chirurgovi a člověku MUDr. Zádorožnému, MUDr. Novákovi, který mi jako chirurg pomáhal při prosazování oboru endokrinologie v ÚVN, a hlavně gen. Smrčkovi, že svým postojem pomohl vzniku ONM a mé lékařské dráze, o kterou se až do své smrti i po svém odchodu do důchodu živě zajímal.

Tři nemedicínské poznámky si neodpustím závěrem, protože ke glosování historie ÚVN patří:

1) ÚVN proslavili i *nelékaři, velitelé ČPZ*, z titulu této funkce dočasní velitelé záložních důstojníků - lékařů, kteří si cvičení odbývali v ÚVN. Mjr. Pikola, mjr. Sojka jsou jejich jména. Jsou historickými postavami, na které tito záložáci vzpomínají dodnes, stejně jako vzpomínají rádi na cvičení v ÚVN. Nemocnice tím sice plnila své mobilizační povinnosti - přípravu záložáků na činnost v polních zařízeních, ale současně tím byl zprostředkováván oboustranně užitečný kontakt s řadou odborníků z civilních pracovišť. Jejich předchůdcem byl legendární plk. MUDr. Sojka, který byl velitelem školy pro důstojníky zdravotnictva od r. 1929. Škola krátce působila i v areálu této nemocnice. Starší generace lékařů a lékárníků nemohla nikdy zapomenout na období

strávené v této škole a historky o MUDr. Sojkovi k pobavení těch, kteří ho neznali, často vyprávěli. Sám jsem je mnohokrát slyšel na večírcích II. interny v podání plk. MUDr. Hauera. Dr. Sojka svérázným způsobem předával frekventantům své bohaté vojensko-zdravotnické zkušenosti, získané na frontě za 1. světové války, v ruském zajetí a při budování české armády. Historky byly dokonce sepsány a jako „Sojkoviny“ se dávaly k lepšímu při setkáních absolventů této školy.

2) ÚVN a sport

Mnoho lékařů ÚVN v minulosti i současnosti se svou mimopracovní činností zasloužilo o dobrou reprezentaci státu péčí o své svěřence, vrcholové sportovce. Většinou přispěli i k dobré prezentaci ÚVN. Někdo to měl v náplni práce, jiným to bylo tolerováno, za gen. Saba to byl dost problém. Tady je můj přehled těchto aktivit od konce 50. let:

Tabulka 6

ÚVN a sport

Mlčoch	družstvo šestidenní
Eiselt	gymnastika ženy (Čáslavská a spol.)
Rybín	tenis, Davis Cup
Cigánek	lyžování
Buček	fotbalová reprezentace a Dukla
Fleischman	házená Dukla
Pirič	reprezentace veslování
Bednář	fotbal - Sparta
Leso	lehká atletika - reprezentace v stolním tenisu
Hájek	motokrosová reprezentace
Krejčí	lyžování, ZOH, fotbalová reprezentace
Dbalý	fotbal - Viktoria Žižkov
Jarkovský	fotbal - Dukla a Viktoria Žižkov
Horák	letní OH 1968 Mexiko
Hospodár	reprezentace v házené, fotbal - Bohemians
Fousek	fotbalová reprezentace
Novosad	atletická reprezentace
Matoušek	fotbal - Blšany
Cerha	reprezentace v odbíjení
Jirásek	lyžování, ZOH, předseda Českého olympijského výboru

Vedle péče o sportovce a kontakty s vrcholovým sportem (byla to mimochodem jedna z mála legálních příležitostí, jak se dostat na Západ) byl v ÚVN lékař sport soustavně pěstován. Prioritou byl „fotbálek“ v tělocvičně, který se v 60. a 70. letech hrál takřka denně, reprezentační jedenáctka sehrála v různých obdobích řadu utkání, hráli jsme i na Strahovském stadionu.

3) ÚVN a kulturně společenská činnost

V publikaci prof. Skaly je zmínka o tom, že již v r. 1946 se uskutečnil 1. ples nemocnice a v r. 1947

masopustní veselice zaměstnanců ÚVN s maskami v sále „U Lhotáků“ na Ořechovce. Po dostavbě velitelství se úspěšné a oblíbené plesy konaly v tělocvičně.

Kolektivy oddělení pořádaly dost často společenské večery v nemocnici, oblíbené byly výjezdové akce, i když se na nich mnohdy probíraly převážně pracovní záležitosti. Sám jsem se mnoha zúčastnil na II. interně i na spřízněných pracovištích. Na některých vypomáhala i kapela chirurgů pod vedením MUDr. Věříše. Určitý kolektivismus byl poplatný té době, ale zájem prožít hezký večer společně se spolupracovníky, zmírnit některé logické generační bariéry byly projevem dobrých vztahů, které na většině oddělení v té době panovaly. V 70. letech byly tyto akce přímo v areálu zakázány.

Řada oddělení pěstovala úzké kontakty s některými pražskými divadly. Pamatuji si na úzké kontakty II. interny s panem Werichem, předními herci Vinohradského divadla panem Brodským, Hanzlíkem, Bláhou a dalšími. Řada lékařů v kultuře aktivně a úspěšně působila. Málokdo ví, že mnoho let v roli aktivního dudáka v Prodané nevěstě a Strakonickém dudákovi vystupoval v Národním divadle MUDr. Krasnický z RTG oddělení. Daleko známější a populárnější jsou MUDr. Ludvík Souček, zubní lékař a autor populárních science fiction, a především můj spolužák a přítel dr. Švejnoha alias Noha z urologie, autor populárního seriálu „Lékař léčí, příroda uzdravuje“, knih „Antitrapasy“, „Průpovědky ze špitálu“ a dalších, ve kterých čerpal některé náměty i z příhod, které se udály v naší nemocnici.

Při glosování historie ÚVN v této rubrice je nutné připomenout osobnost generála zdravotnictva MUDr. Langeru, účastníka obou odbojů, spisovatele čapkovské generace, autora řady známých divadelních her, jako např. „Obrácení Ferdyše Pištory“, „Velbloud uchem jehly“ a dalších. Byl autorem dalších drobných próz a knih pro děti. Po roce 1948 byl „odsouzen k zapomenutí“, jeho hry se objevily na repertoáru divadel až později.

Po skončení svého aktivního působení neurochirurgia se spisovatelské činnosti věnuje prof. Beneš.

Příkladem všestranné vzdělanosti je dodnes aktivní bývalý dlouholetý přednosta ORL oddělení, prof. Černý, který spolu s prof. Kuncem nezapomenutelně vystupoval v Menšíkově velmi sledovaném televizním pořadu „Křeslo pro hosta“. Svými malbami je spoluautorem unikátního atlasu ORL operací, ale i kandidátem archeologických věd, když tento titul získal za obhajobu práce „Zaniklé středověké osady a jejich pluziny na Dražanské vrchovině“.

V této letmé přehlídce příslušníků ÚVN, kteří se uplatnili v kulturní frontě, nemohu nevzpomenout PhMr. Pokorného, lékárníka a skladatele, autora ve své době (40. a 50. léta) populárních hitů pop music, hraných orchestrem K. Vlacha a dlouhá léta úspěšně vysílaných Čs. rozhlasem.

Svými poznámkami k historii ÚVN jsem chtěl očima zúčastněného přiblížit některé etapy složitého přerodu vojenského lazaretu ze začátku 50. let v moderní nemocnici současnosti. Přes všechny složitosti tohoto vývoje se podařilo našim předchůdcům svou prací a snahou vybudovat nemocnici poskytující služby srovnatelné s předními pražskými pracovišti s daleko větší tradicí. Myslím si, že za práci našich předchůdců se nemusíme stydět a že máme na co navazovat. Naši předchůdci ve většině případů v naší nemocnici rádi pracovali, pro mnohé vojenské lékaře byla možnost pracovat v této nemocnici cílem jejich odborné kariéry. Většina z nich se netají hrdostí na to, že v této nemocnici mohli pracovat.

Myslím si, že i v dnešní pragmatické době, zdůrazňující individualismus, by se tyto vlastnosti měly dále pěstovat. Ocenění historií pak získávají ti, kteří odvedou pro všeobecné blaho více než ostatní. Máme to velké štěstí, že svou prací můžeme pomáhat a uzdravovat potřebné, a měli bychom ve šlépějích našich předchůdců konat tak, abychom si toto štěstí zasloužili.

Do redakce došlo 23. 11. 1998

